

Kuramdan Uygulamaya
**Türkçe Öğretiminde
Yaratıcı Drama**

Editör: Arzu ÇEVİK

Editör: Doç. Dr. Arzu ÇEVİK

**Kuramdan Uygulamaya
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YARATICI DRAMA**

ISBN 978-625-6287-32-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Temmuz 2024, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Kırım Tatar Türklerinin Milli Mücadelesine

TAKDİM

Drama, yaratıcı drama, eğitimde yaratıcı drama aynı amaç için çalışan aynı anlamlara sahip kavramlardır. Bu kavramların çok geniş ve farklı tanımları ve çeşitli kullanım biçimleri bulunmaktadır. Daha çok tiyatro veya sahnede oynanmak üzere yazılmış metin anlamındaki kullanımı yaygındır. İşte bizim de yapmaya ve yaygınlaştırmaya çalıştığımız drama/eğitimde drama/yaratıcı drama kavramı bu anlamın ötesindedir. İşte bu yüzden tiyatrodan farklı olduğunu bilerek çıktığımız yolda içerik ve nitelik açısından her şey yerli yerindeyse bu alan drama eğitimde “drama veya yaratıcı drama” olarak ifade edilebilir.

Günümüzde eğitimde dramanın kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere pek çok eğitim biriminde, örgün ve yaygın eğitimde yaratıcı drama bir ders olarak yer bulmuştur. Daha sonra ilköğretimde seçmeli ders olarak yer aldığı görülmüştür. Sonrasında ise eğitim programı hazırlanmıştır. Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği ve Okulöncesi Öğretmenliği Ana-bilim Dallarında zorunlu ders olarak yer almıştır. Ders olarak yer alan drama ise 2017 yılından sonra bazı ana bilim dallarında zorunlu veya seçmeli ders olarak yer verilmiştir. Pek çok öğretmenlik bölümünde de Eğitimde Drama adıyla mesleki seçmeli dersler arasındadır. Bütün bunlar dramanın yaygınlaşmasında çok önemli gelişmeler olarak sıralanabilir.

Bu süreçte alana en büyük katkıyı sağlayan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Çağdaş Drama Derneği'nin yaptığı akademik çalışmalardır. Bu alanda yapılan araştırma sayısının 60 binin üzerinde olduğu bilinmektedir. Kurum tarafından yayınlanan pek çok kitap yayımlanmakta ve kurum sürekli olarak bir üretim süreci olarak yoluna devam etmektedir. Çalışmaları şöyle bir sıraladığımızda biz ülke olarak eğitimde yaratıcı drama birikimimizi pek çok ülkeye ihraç edecek güce ve bilgiye sahip olduğumuzu söyleyebiliriz.

Ancak alanın daha çok yolu olduğunu ve alanda yeni çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu hepimiz biliyoruz. İşte tam bu noktada bu kitap bir imdat simidi gibi yeni bir yayın olarak ortaya çıkıyor. Ciddi bir kaynak kullanımı, araştırma ve tevazu var. Böyle de olmalı zaten. Editörlüğünü sevgili dostumuz Arzu Çevik'in yaptığı kitabın alana katkı sağlamasını diliyorum. Başta kendisine sonra da emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Sağlık ve dostlukla,

Zafer Gecegörür-Bartın 2024

(Türkiye Tiyatrolar Birliği Başkanı-

Çağdaş Drama Derneği Bartın Temsilciliği)

ÖN SÖZ

Öğrenci odaklı bir süreç olan yaratıcı drama, öğrenme süreci üzerinde olumlu etkisi kanıtlanmış bir yöntemdir. Bu yönüyle eğitimde sıklıkla başvurulan yaratıcı dramadan Türkçe öğretiminde de etkin bir şekilde yararlanılması için birçok akademik çalışmanın yapıldığı, Türkçe öğretmenlerin de sınıflarında bu yönetime sıklıkla başvurduğu bilinmektedir. Fakat alan yazında da görüldüğü üzere drama çalışmalarının etkili sonuçlar vermesi için belirli bir düzeyde hem teorik bilgi hem de uygulama yeterliliği şarttır. Bu kapsamda şekillenen bu kitabın ana amacı, Türkçe öğretiminde yaratıcı drama kullanımına yönelik öğretmenlere, öğretmen adaylarına, lisansüstü öğrencilere ve akademisyenlere kuram ve uygulamanın bir arada sunulduğu bir içerik sunmaktır. On iki bölümden oluşan kitapta, yaratıcı dramanın temel kavramları, dil becerileri (dinleme, okuma, konuşma, yazma), kelime ve dil bilgisinin geliştirilmesindeki işlevi, öğretmen yeterlikleri, okul dışı öğrenme ortamları ve değerlendirme gibi konular uygulama odaklı çalışmalarla derinlemesine işlenmiştir.

Arzu ÇEVİK

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Doç. Dr. Arzu ÇEVİK

1. Bölüm: Dramanın Temel Kavramları

Doç. Dr. Arzu ÇEVİK, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9673-847X

2. Bölüm: Okuma Eğitiminde Yaratıcı Drama

Doç. Dr. Nil Didem ŞİMŞEK, Süleyman Demirel Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3494-1971

3. Bölüm: Dinleme Eğitiminde Dramatizasyon ve Dublaj

Öğr. Gör. Ezgi İNAL, İstanbul Aydın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1573-9401

4. Bölüm: Konuşma Becerisinde Yaratıcı Drama

Prof. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU, Hacettepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0447-5236
Arş. Gör. Sinem SATILMIŞ, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8054-2069

5. Bölüm: Yazma Becerisinde Yaratıcı Drama

Doç. Dr. Merve MÜLDÜR, Süleyman Demirel Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2595-5749

6. Bölüm: Etkili İletişim Aracı Olarak Yaratıcı Drama

Dr. H. Merve ALTIPARMAK YILMAZ, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1218-3655

7. Bölüm: Kelime Öğretimi ve Yaratıcı Drama

Öğr. Gör. Tuğçe DAŞÖZ, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
ORCID No: 0000-0003-2190-9099
Dr. Fikriye GÜNDÜZ, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
ORCID No: 0000-0002-4530-0600

8. Bölüm: Dil Bilgisi Öğretimi ve Yaratıcı Drama

Öğr. Gör. Dr. Aslı KOÇAK, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4918-0172

9. Bölüm: Yaratıcı Dramada Öğretmen Yeterliği

Dr. Öğr. Üyesi Şeyda ÖZCAN, Sinop Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2535-5740

**10. Bölüm: Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Dil Becerilerinin
Geliştirilmesine Yönelik Yaratıcı Drama Etkinlikleri**

Doç. Dr. Burcu ÇILDIR, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4692-9141

11. Bölüm: Yaratıcı Yazma ve Yaratıcı Drama

Arş. Gör. Dr. Gülbike YILDIRIM, Uşak Üniversitesi
ORCID No: 0004-0001-9785-3517

12. Bölüm: Yaratıcı Dramada Ölçme ve Değerlendirme

Doç. Dr. Emrah BOYLU, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9529-7369
Öğr. Gör. Öykü MERCAN, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3418-7953

İÇİNDEKİLER

Takdim	iv
Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	vi

1. BÖLÜM DRAMANIN TEMEL KAVRAMLARI

Giriş.....	1
Drama ile İlgili Temel Kavramlar	4
Yaratıcılık.....	4
Oyun	5
Dramatik Oyun	6
İletişim	7
Hareket	8
Empati.....	8
Etkileşim.....	9
Eğitici Drama	10
Yaratıcı Drama	12
Drama Sürecini Oluşturan Aşamalar.....	14
Drama Odaklı Temel Disiplinler	15
Psikodrama	15
Sosyodrama.....	16
Sonuç	16
Kaynakça.....	18

2. BÖLÜM OKUMA EĞİTİMİNDE YARATICI DRAMA

Giriş.....	21
Okuma, Okuduğunu Anlama ve Okuma Becerisi Kavramları	22
Okuma Becerisi ve Yaratıcı Drama İlişkisi.....	24
Yaratıcı Dramanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi	34
Yaratıcı Dramanın Söz Varlığını Geliştirmeye Etkisi	35
Drama Etkinlik Örnekleriyle Desteklenmiş Okuma Etkinlikleri	36
Sonuç.....	45
Kaynakça.....	46

3. BÖLÜM

DİNLEME EĞİTİMİNDE DRAMATİZASYON VE DUBLAJ

Giriş.....	51
Dinleme Eğitimi ve Uygulamalı Çalışmalar	52
Dinleme Eğitimine Literatür Çerçevesinden Bakış	52
Dinleme Eğitimi ve Disiplinlerarası Bazı Uygulamalı Çalışmalar.....	54
Dublaj ve Dinleme Eğitimi.....	55
Kaynakça.....	58

4. BÖLÜM

KONUŞMA BECERİSİNDE YARATICI DRAMA

Giriş	61
Konuşma Becerisi.....	62
Konuşma Eğitimi	63
Konuşma Eğitiminde Kullanılan Yöntem-Teknikler ve Stratejiler	64
Yaratıcı Drama	66
Yaratıcı Drama Nedir ve Tarihine Bir Bakış	66
Konuşma Becerisinde Yaratıcı Drama	69
Konuşma Becerisine İlişkin Yaratıcı Drama Etkinliği.....	78
Kaynakça.....	81

5. BÖLÜM

YAZMA BECERİSİNDE YARATICI DRAMA

Giriş.....	85
Yaratıcı Drama ve Aşamaları	85
Dramanın Eğitim ve Türkçe Eğitimindeki Önemi	88
Yazma ve Drama İlişkisi	91
Yaratıcı Dramanın Yazma Üzerindeki Olumlu Etkileri.....	96
Sonuç.....	104
Kaynakça.....	107

6. BÖLÜM

ETKİLİ İLETİŞİM ARACI OLARAK YARATICI DRAMA

Giriş.....	111
İletişim	112
Etkili İletişim Süreci ve Kişiler Arası İletişim.....	113
Yaratıcı Drama Kavramı, Öğeleri ve Süreç Planlaması	116
Öğretim Programlarında Yaratıcı Drama ve İletişim.....	118
Etkili İletişim ve Yaratıcı Drama İlişkisi	121
Etkili İletişim Kurmada Yaratıcı Dramanın Rolü	123
Sonuç.....	126
Kaynakça.....	126

7. BÖLÜM

KELİME ÖĞRETİMİ VE YARATICI DRAMA

Giriş.....	129
Kelime Öğretimi	129
Yaratıcı Drama	134
Yaratıcı Drama ve Kelime Öğretimi.....	137
Örnek Etkinlikler	138
Sonuç.....	141
Kaynakça	142

8. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ VE YARATICI DRAMA

Giriş.....	145
Yaratıcı Drama	147
Dil Bilgisi Öğretiminde Yaratıcı Drama Örnekleri.....	152
İstek Kipi.....	152
Şart Kipi.....	152
Zaman Ekleri	153
Sözcükte Anlam	153
Senaryo Yazma.....	154
Yeterlilik Fiili.....	154
Ünsüz Benzeşmesi (Sertleşmesi).....	154
Canlandırma\Rol Oynama	155
Sonuç	155
Kaynakça	156

9. BÖLÜM

YARATICI DRAMADA ÖĞRETMEN YETERLİĞİ

Giriş.....	159
Neden Yaratıcı Drama?.....	159
Yaratıcı Drama Öğretmeninin Yeterlikleri.....	161
Yaratıcı Drama Yöntemine Yönelik Alan Bilgisi Yeterlikleri	163
Yaratıcı Drama Sürecini Planlama ve Uygulamaya İlişkin Yeterlikler	165
Kişisel Yeterlikler	169
Sonuç.....	171
Kaynakça.....	173

10. BÖLÜM

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARINDA DİL BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YARATICI DRAMA ETKİNLİKLERİ

Giriş.....	175
Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Dil Becerileri ve Yaratıcı Drama.....	176
Yaratıcı Dramanın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Dil Öğretimine Olası Katkıları	179
Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Dil Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Uyarlanması	181
Etkinlik Örnekleri	184
Sonuç.....	188
Kaynakça.....	189

11. BÖLÜM

YARATICI YAZMA VE YARATICI DRAMA

Yaratıcı Yazma.....	193
Yaratıcı Drama	198
Yaratıcı Drama ve Yaratıcı Yazma İlişkisi	200
Sonuç.....	207
Etkinlik Örneği: Yaratıcı Yazmada Karakter Yaratmak	207
Kaynakça.....	211

12. BÖLÜM

YARATICI DRAMADA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	215
Bir Süreç Olarak Yaratıcı Drama	216
Süreç Temelli Değerlendirme	219
Performans Değerlendirme	220
Öz Değerlendirme.....	222
Akran Değerlendirme.....	224
Portfolyo	226
Gözlem Formları	228
Görüşme.....	229
Rubrikler.....	229
Sonuç.....	231
Kaynakça.....	232
Editör ve Yazarlar Hakkında	235

1. BÖLÜM

DRAMANIN TEMEL KAVRAMLARI

Doç. Dr. Arzu ÇEVİK, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9673-847X

Giriş

Drama kelimesini tam olarak karşılayan Türkçe bir kelime bulunmamaktadır. Kavramsal olarak anlamını çözmek için kökenine veya anlamsal olarak tanımına dair pek çok ifadeye rastlanmaktadır. Yunancada dramanın kökeni drandır. Dran ise “itmek, çekmek, yapmak, etmek, eylemek” anlamlarında kullanıldığı görülmektedir (Adıgüzel, 2007a; San, 2021). Bu açıdan dramayı sınırlamak ve eksiksiz açıklamak bir hayli güçtür. Drama tiyatro, eğitim, psikoloji gibi birçok alanda da kendisine yer bulması bakımından bu tanımlamayı da her alanın özellikleri doğrultusunda açıklamayı gerektirmektedir. Bütün bu alanları içeren genel tanım yapmak gerekirse drama içinde eylem olan her türlü etkinlik olarak açıklanabilir (Adıgüzel, 2007b). Drama kelimesi kökeni Adıgüzel (2007b), Trakyalıların yaşadığı Dyrama ya da Ydrama antik kentinde “bir tepe ve bol su bulunan yer” anlamına gelen bu sözcüğün bol ve akışkan su ifadesi ile ilişkilendirmektedir. Su gibi drama da durum değiştiren, hareket ve eylemin akışı içinde kendini bulan bir özelliğe sahiptir.

Drama sözcüğü bugünkü anlamına yakın biçimde Yunanca Dromenon'daki ‘seyirlik olarak benzetme’ anlamına daha yakındır” (And, 1974, s. 17). Drama sözcüğüyle aynı kökten gelen “dramos” kelimesi Antik Yunan devrinde “koşu yapılan yer” anlamındadır (Aytaç, 1992, s. 27). “Bu sözcüğün eski Yunancadaki başka bir anlamı da oynamaktır” (Nutku, 1998, s. 27). Dramanın kökeni üzerinde yapılan tüm değerlendirmeler, bu sözcüğün Yunanistan'da doğduğunu göstermektedir. Sözlüklerde drama sözcüğünün karşılığı “bir sahne oyunu, dramatik sanat”, “bir sahne oyununda olduğu gibi geçen hayat olayları” tanımınlarına yer verilmektedir (Gönen ve Uyar Dalkılıç, 1998, s. 23). TDK Türkçe Sözlük'te ise drama, 1. (tiyatro) Sahnede oynanmak için yazılmış oyun, 2. Acıklı üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönlerini katarak konu alan sahne oyunu türü, 3. Tiyatro edebiyatı, 4. (mecazi)

Acıklı olay” biçiminde açıklanmıştır. Türkçemizde Fransızcadaki drame’den esinlenerek acıklı oyun anlamında “dram” sözcüğü kullanılmaktadır (San, 2006, s. 119). Halk arasında acıklı durumları ifade etmek için kullanılan “dram” sözcüğü ile bugünkü anlamıyla kullandığımız “dram” sözcüğü arasında hiçbir anlam ilgisi yoktur. Yine drama kelimesi tiyatro yazını, oyun yazma sanatı, televizyon ve radyo oyunu anlamıyla da kullanılır.

Drama ihtiyaçtan doğan bir anlatma aracıdır. Nutku (2006), mağara resimlerinde avlanmayı anlatmaya çalışan insanoğlunu örnek göstererek tiyatronun tarihini bu döneme kadar taşır. O halde drama aslında doğayı ve diğer insanları taklit ederek drama süreçlerinin başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Tiyatral açıdan drama, sahnede oynanmak üzere yazılmış, konuşmalar ve devinimlerle gelişen, karşıt oluşların çalışmasıyla sonuçlanan oyundur (Adıgüzel, 2007a). Sahnedeki drama için insanın insanla girdiği her tür dolaysız, doğrudan ilişki, etki tepki alışverişi, arada oluşan en az düzeyde bir etkileşim bile bir dramatik an ya da dramatik bir durumdur (San, 1990, s. 573). O halde dramanın doğası taklide dayanır demek yanlış olmayacaktır. Çocukların oynadığı oyunlara bakıldığında da bu özellikleri görmek mümkündür. Aslında drama da hayali bir oyundur (Dirim, 2001).

Drama, bireyin düşüncesini, hislerini ve özgüvenini geliştirmektedir. Aynı zamanda drama, bireyin ses ile fiziksel eylemini içine alarak oluşturduğu eylemsel bir öğreti şeklinde de belirtilmektedir (San, 2021, s. 71). Kısacası drama, oyun yoluyla bireylerin kendilerini tanımalarına olanak sağlar ve sosyal faaliyetler, bireylerin kişisel gelişmelerine olumlu etkiler yaratmaktadır (Girgin, 2015, s. 10). Bu doğrultuda drama, bireylerin kişisel gelişimlerini tamamlaması, sosyal beceriler kazanması açısından ve yaratıcılıklarının gelişmesi sağlanmaktadır. Drama insanın duygularını ve düşüncelerini harekete dönüştürebileceği en iyi yollardan biridir ve tamamen yaşamla ilgilidir. İnsan yaşamı belli davranışlardan ve dramatik unsurlardan oluşan zincirleme hareketlerden ibarettir. İnsan bu dramatik unsurların sergilediği rolleri ister istemez üstlenir. Drama, kişilerin birbirleriyle, doğayla ve nesnelere etkileşimi sonucu ortaya çıkar. Aslında drama bir paylaşım sürecidir (Aslan, 2019).

Drama, doğaçlama oynanan bir sanat olmakla birlikte kurgusal yapıda değildir. Aynı zamanda drama, taklit ve rol yeteneğine hâkim olan bir yöntemdir. Dramanın bireyde, fiziki güveni artırdığı ve bireyin hareket, ritim duygusunun gelişmesine katkı sağladığı belirtilmektedir. Aynı zamanda alışılmadık durumlarda ise konuşulan dile hâkimiyetin sağlanması, zamanla bireyin güvenini arttırdığını da göstermektedir. Drama, taklit yoluyla sözlü veya sözsüz şekilde bireyin kullanımıyla yeniden yaratma gücüyle yaratıcılığı oluşturmaktadır. (Uzgören, 2021, s.